

วารสารความเป็นธรรมทางสังคมและความเหลื่อมล้ำ

การลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมด้วยรัฐสวัสดิการ: วิวาทะ
ระหว่างระบบสวัสดิการถ้วนหน้าและระบบพิสูจน์ความจนเพื่อรับสวัสดิการ ผ่าน
มุมมองทางปรัชญา การเมือง และเศรษฐศาสตร์

The reduction of inequality and justice promotion via welfare state: The debate
between universal welfare and residual benefit through the lens of philosophy
politics and economics

ษัษฐรัมย์ ธรรมบุษดี^{ก1}

Sustarum Thammaboosadee^a

^{ก1}วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

^aCollege of Interdisciplinary Studies, Thammasat University

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้ได้นำเสนอประเด็นการถกเถียงเรื่องการจัดสวัสดิการสังคมในระบบทุนนิยมระหว่างแนวคิดสวัสดิการถ้วนหน้าและระบบสวัสดิการแบบพุ่งเป้าให้เฉพาะคนจน โดยพิจารณาผ่านรากฐานมุมมองทางปรัชญา การเมือง และเศรษฐศาสตร์ การนำเสนอแบ่งออกเป็นสามส่วนได้แก่ 1. ลักษณะทั่วไปของระบบสวัสดิการในระบบทุนนิยม 2. รากฐานความคิดพิสูจน์ความจนจากการเก็บตกในระบบจารีต และพัฒนาการในกระแสเสรีนิยมใหม่ และ 3. รากฐานความคิดระบบถ้วนหน้า และการท้าทายต่อแนวคิดเสรีนิยมใหม่ โดยสรุปแล้วบทความได้ชี้ให้เห็นว่าภายใต้การขยายตัวของลัทธิเสรีนิยมใหม่การใช้ระบบพิสูจน์ความจนถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวางมากขึ้นพร้อมกับการผลิตซ้ำฐานอธิบายทางปรัชญาและควมมีประสิทธิภาพของการจัดสวัสดิการ เพื่อให้ความชอบธรรมกับความเหลื่อมล้ำที่มากขึ้น ขณะที่ระบบสวัสดิการถ้วนหน้ามีลักษณะการตั้งคำถามต่อความเหลื่อมล้ำในระบบทุนนิยมมากกว่าซึ่งปรากฏความแตกต่างทั้งในทาง ปรัชญา การจัดสวัสดิการและความสัมพันธ์เชิงอำนาจ

คำสำคัญ: สวัสดิการถ้วนหน้า; รัฐสวัสดิการ; สวัสดิการแบบเก็บตก; เสรีนิยมใหม่

¹Corresponding author, E-mail address: sastarum@gmail.com

Abstract

This paper presents the debate about social welfare in capitalism between the universal welfare concept and the targeted welfare system for the poor. By considering through the foundations of philosophy, politics and economics. The presentation is divided into three parts, which are 1. The basic welfare system in capitalism and its contradictions 2. The foundation of the residual welfare 3. The reason behind the universal comprehensive welfare system. In summary, the article points out that under the expansion of neoliberalism, the residual welfare occupied the main stream of welfare policy, with reproducing the philosophical explanation and the effectiveness of resource allocation to legitimate the inequality. By the mean time, the universal welfare system challenges the inequality of capitalism, which appears to differ in terms of philosophy, resource allocation and power relations.

Keywords: Universal welfare; Welfare state; Residual welfare; Neoliberalism

บทนำ

“เราเลือกเกิดไม่ได้ ผมไม่สามารถเลือกเกิดให้ผมยากจนและให้ความรวยของผมเป็นโมฆะคุณก็เลือกเกิดเป็นเศรษฐีหมื่นล้านไม่ได้เพื่อให้ความจนของคุณเป็นโมฆะ มีเพียงสิ่งเดียวที่ทำให้เรื่องฐานะของคุณและผมโดยกำเนิดเป็นโมฆะ คือรัฐสวัสดิการ รัฐสวัสดิการถ้วนหน้าครบวงจร” (“Backpack_Journalist บณวิทย์เตอร,” 2561)

ธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ ผู้ได้รับการเสนอชื่อเป็นนายกรัฐมนตรีประเทศไทย 2562

ภายใต้สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำในปัจจุบันที่ประเทศไทยถูกจัดให้เป็นหนึ่งในกลุ่มประเทศที่มีความเหลื่อมล้ำสูงสุด ไม่ว่าจะเป็นการจัดอันดับผ่านการถือครองทรัพย์สินหรือรายได้ และไม่มีสัญญาณการเปลี่ยนแปลงใดในช่วงระยะเวลาอันสั้นนี้จะแสดงให้เห็นถึงทิศทางที่ดีขึ้น ก่อนการเลือกตั้งทั่วไปของประเทศไทยในเดือนมีนาคม 2562 การพูดถึงนโยบายสวัสดิการในฐานะนโยบายหลักของพรรคการเมืองเกิดขึ้นในวงกว้าง อย่างไรก็ตาม พรรคอนาคตใหม่เป็นพรรคการเมืองที่ได้ทิ้งประเด็นสำคัญต่างจากพรรคการเมืองอื่นที่พยายามนำเสนอประเด็นว่าสวัสดิการคือเรื่องสำหรับคนยากจนตามแบบฉบับความเข้าใจของสังคมไทยในเรื่องสวัสดิการ ด้วยนโยบายหาเสียงหลักของพรรคว่าด้วย “รัฐสวัสดิการถ้วนหน้า” ในการมองว่าสวัสดิการเป็นสิทธิสำหรับทุกคนโดยไม่ต้องสำแดงความจน ไม่ต้องจัดลำดับขั้นของสวัสดิการ สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดการตั้งคำถามอย่างมาก เมื่อธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ หนึ่งในมหาเศรษฐีของประเทศไทยเป็นผู้ประกาศนโยบายข้างต้นและเกิดข้อถกเถียงสำคัญว่าเราสามารถมองสวัสดิการให้มากกว่าเรื่องของคนรวยให้คนจนผู้นำสงสารไม่ได้ คำกล่าวข้างต้นของธนาธรเป็นการยืนยันหลักคิดสำคัญคือ หากสวัสดิการหรือชีวิตที่ดีถูกกำหนดด้วยชาติกำเนิดด้วยความรวยความจน สิ่งเหล่านี้ก็จะถูกส่งต่อออกไปไม่จบสิ้น แม้มนุษย์เลือกเกิดไม่ได้ แต่สิ่งที่ทำให้เรื่องเหล่านี้เป็นโมฆะคือการที่รัฐวางเงื่อนไขความเสมอภาคเสียใหม่ การนำเสนอของพรรคคอนาคตใหม่นำสู่ข้อถกเถียงสำคัญช่วงปี 2561-2562 ว่ารัฐสวัสดิการถ้วนหน้าแตกต่างหรือดีกว่าสวัสดิการเก็บตกแบบพิสูจน์ความจนอย่างไร แม้พรรคคอนาคตใหม่ไม่ได้จัดตั้งรัฐบาลและถูกตัดสินยุบพรรคในปี 2563 ข้อถกเถียงเรื่อง “ถ้วนหน้า”

หรือ “เก็บตก” เหมือนกลายเป็นเพียงเชิงอรรถของการศึกษาประวัติศาสตร์สวัสดิการในประเทศไทย (Thammaboosadee, 2019) ผู้เขียนมีความปรารถนาอย่างยิ่งในการนำประเด็นนี้สู่การถกเถียงอีกครั้งในโลกวิชาการ เพื่อชี้ให้เห็นปัญหาของแนวคิดสวัสดิการแบบ “เก็บตก” ที่ใช้ในประเทศไทยมาอย่างยาวนานและเพิ่มพื้นที่ในการศึกษาพูดถึง “รัฐสวัสดิการถ้วนหน้า” ในโลกวิชาการอีกครั้งหนึ่ง

ปี พ.ศ. 2519 วัฒน์ วรรลยางกูร ได้แต่งกลอน เด็กชายเกตุกนกกับเด็กหญิงบุญเย็น บรรยายถึงความเหลื่อมล้ำของประเทศไทย (รินฤทัย สัจจพันธุ์, 2522)

“ฉันเกิดมาเป็นเด็กดี	โตขึ้นจะเป็นคนดี
พ่อแม่คอยดูแลฉัน	ทุกวันฉันสบายดี
แก้มยุ้ยท้องยุ้ยฟูปลิ้น	ฉันกินแต่ของดีดี
กินหมูเห็ดเป็ดไก่	กินไข่โปรตีนมากดี
เวลาจะนอนก็ดี	เวลาจะเล่นก็ดี
เวลาจะยืนก็ดี เวลาจะขี่	ขี่สั้วหินอ่อนสวยดี
ฉันเรียนโรงเรียนหลังใหญ่	แล้วต่อมหา'ลัยชั้นดี
พ่อฉันรวยลั่นลั่นบาท	ผูกขาดของแพงเก่งดี
ความหวังของเกตุกนก	คือเป็นนายกรัฐมนตรี
ฉันเกิดเป็นลูกชานา	พ่อแม่ทำนาเก่งดี
ปลูกข้าวตรากดำดำไถ	เหงื่อไหลตัวดำทั้งปี
ตัวฉันฟูโลกันแป้ว	กินกลอยกินแห้วที่มี
กินหอยกินปูกินปลา	กินเลกว่าหมาผู้ดี
เวลาหน้าหนาวขมขื่น	ผ้าห่มสักผืนไม่มี
ยามนอนต้องนอนขดจ่อ	ตอนนั่งตัวงอเต็มที
เวลาจะยืนชาลั่น	ก็แรงมันไม่ค่อยมี
เรียนที่ศาลาหลังคาโหว่	โกโรโกโสบัดสี
โตขึ้นจะเป็นชานา	ฉันคงหมดนามีหนี้
อนาคตของเด็กหญิงบุญเย็น	อาจต้องไปเป็นโสเภณี”

สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นในปี 2563 ทำให้ผู้คนรู้สึกได้ราวกับว่ากลอนนี้แต่งขึ้นเมื่อวานนี้ แม้ความเป็นจริงบทกลอนนี้จะแต่งมามากกว่าสี่สิบปีแล้ว คำถามสำคัญคือในเมื่อความเหลื่อมล้ำเป็นเรื่องที่ฝังรากอยู่ในความเข้าใจในสังคมไทย และส่งต่อภาวะความปกติแห่งความเหลื่อมล้ำต่อเนื่องมาทุกยุคทุกสมัย รัฐบาลไทยได้มีความพยายามในการแก้ไขความเหลื่อมล้ำมาไม่น้อยแค่ไหน เมื่อพิจารณาตามดัชนีความพยายามในการลดความเหลื่อมล้ำ CRI-Index (Lawson & Martin, 2018) พบว่ารัฐไทยมีความพยายามในการลดความเหลื่อมล้ำอยู่ในเกณฑ์ต่ำ และด้านการคุ้มครองแรงงานถือว่าเป็นด้านที่มีความพยายามในการปรับปรุงต่ำที่สุด ดัชนี CRI จึงเป็นจุดเริ่มต้นในการตั้งคำถามว่าแนวทางการจัดการความเหลื่อมล้ำที่แตกต่างกันนำสู่ความสำเร็จได้มากน้อยต่างกันอย่างไร บทความนี้จึงมุ่งพิจารณา วิวาทะระหว่างระบบสวัสดิการถ้วนหน้าและระบบพิสูจน์ความจน จากมุมมองทางปรัชญา การเมือง และเศรษฐศาสตร์ โดยแบ่งการนำเสนอออกเป็นสามส่วนประกอบด้วย 1. ลักษณะทั่วไปของระบบสวัสดิการในระบบทุนนิยม 2. รากฐานความคิด

พิสูจน์ความจน จากการเก็บตกในระบบจารีต และพัฒนาการในกระแสเสรีนิยมใหม่ และ 3. รากฐานความคิดระบบถ้วนหน้า และการท้าทายต่อแนวคิดเสรีนิยมใหม่

ลักษณะทั่วไปของระบบสวัสดิการในระบบทุนนิยม

หัวใจสำคัญของระบบทุนนิยมมากไปกว่าการผลิตสินค้าเข้าสู่ตลาด แต่คือกระบวนการผลิตซ้ำผู้ใช้แรงงานเข้าสู่ระบบ ระบบทุนนิยมจึงต้องมีกลไกสำคัญในการทำให้แรงงานกลับกลายเป็นแรงงานในฐานะสินค้าเพื่อนำเข้าสู่กระบวนการผลิต ลักษณะเช่นนี้จึงไม่ใช่เพียงแค่ลักษณะทางเศรษฐกิจอย่างเดียวเท่านั้น หากแต่เป็นกลไกการควบคุมทางสังคม ตลอดจนความสัมพันธ์อำนาจทางการเมือง โดยสามารถพิจารณากระบวนการผลิตซ้ำพื้นฐาน ดังนี้ (Jessop, 2002)

1. แรงงานคนหนึ่งเติบโตขึ้นมาจนถึงวัยทำงาน เข้าสู่ระบบการจ้าง ในหนึ่งวัน เขาจะสูญเสียกล้ามเนื้อ ใจ ความสดใสไปกับระบบ เขาจะได้รับค่าจ้าง ค่าจ้างนี้ไม่ใช่เพียงแค่การนำไปซื้อสินค้าของนายทุน กลุ่มอื่นเท่านั้น หากแต่หมายถึงการซื้อชีวิตของพวกเขาคืนด้วย อาหารการกินที่กินเข้าไปจะกลายเป็นเนื้อหนังมังสาให้พวกเขามีแรงที่จะทำงานในวันพรุ่งนี้ บ้านพักที่หลับนอนทำให้พวกเขามีแววตาที่สดใสก่อนที่จะเริ่มงานใหม่ในวันถัดไป เพลงที่ฟังก่อนนอนทำให้เขาเชื่อว่าชีวิตที่ดีกว่าอยู่ในวันพรุ่งนี้

2. ดังนั้น การผลิตซ้ำจึงเป็นเรื่องสำคัญของระบบทุนนิยม ซึ่งเกี่ยวพันกับความสัมพันธ์ทางสังคมในการบอกว่าการใช้ทรัพยากรอย่างไรกับตัวเองจึงเป็นสิ่งที่เหมาะสม เช่นทำไมคนต้องมีบ้าน ทำไมคนต้องกินอาหารให้ครบห้าหมู่ ทำไมคนต้องออกกำลังกาย หรือการตอบคำถามว่าทำไมเราต้องมีครอบครัว โดยพื้นฐานแล้วการผลิตซ้ำเป้าหมายคือการสร้าง “แรงงานในฐานะสินค้า” มากกว่า “แรงงานในฐานะมนุษย์” ดังนั้นการผลิตซ้ำจึงต้องทำให้แรงงานมีคุณลักษณะสำคัญคือ ไร้อำนาจทางการเมืองที่จะต่อรอง ยอมจำนนตามเงื่อนไขทางเศรษฐกิจยอมรับมูลค่าส่วนเกินที่เกิดขึ้นในระบบ และการรับจารีตทางสังคมที่ยืนยันลักษณะความเหลื่อมล้ำต่อไป

3. กระบวนการผลิตซ้ำจึงเป็นกระบวนการทางสังคมในระดับมหภาคมากกว่ากระบวนการการบริโภคของปัจเจกชน ดังนั้นจึงนับเป็นกระบวนการต่อเนื่องที่เกิดขึ้นทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นไปในสังคม การทำความเข้าใจความปกติของความเหลื่อมล้ำ กระบวนการควบคุมความรุนแรงทางกายภาพ ได้แก่ คุก ศาล ทหาร ตำรวจ การกล่อมเกลางานสังคม ค่านิยมต่อการศึกษารับผิดชอบสินค้า ตลอดจนความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว ก็เป็นส่วนหนึ่งของการผลิตซ้ำในระบบทุนนิยม วัตรปฏิบัติของการผลิตซ้ำในระบบทุนนิยมส่วนหนึ่งก็แสดงออกในลักษณะของนโยบายสวัสดิการต่างๆในระบบทุนนิยม (Althusser, 1969)

ดังนั้น เมื่อพิจารณาลักษณะการผลิตซ้ำของระบบทุนนิยม ย่อมสามารถทำความเข้าใจได้ว่าการพัฒนาสวัสดิการต่าง ๆ จึงมีความเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจในระบบทุนนิยม (Esping-Andersen, 1990) ที่ให้เห็นถึงลักษณะของสวัสดิการในกลุ่มประเทศทุนนิยมก้าวหน้าซึ่งแบ่งตามระดับความเป็นสินค้าของตัวสวัสดิการ คือ สวัสดิการแบบสังคมประชาธิปไตยที่เน้นระบบถ้วนหน้าครอบงำโดยมีภาษีอัตราก้าวหน้าที่สูงจากกลุ่มทุนขนาดใหญ่และผู้มีรายได้สูง ตัวแบบที่สองคือตัวแบบประสังคัมที่เน้นการจัดสวัสดิการผ่านการจ้างงานและรับผิดชอบร่วมกันระหว่างรัฐ-นายจ้าง-ลูกจ้าง ส่วนตัวแบบสุดท้ายคือตัวแบบเสรีนิยมที่เน้นการรับผิดชอบต่อตัวเองของประชาชนและรัฐมีหน้าที่เพียงแค่การเก็บตกเท่านั้น (Walter Korpi, 1983) ที่ให้เห็นว่าการพัฒนาสวัสดิการรูปแบบต่าง ๆ นั้นเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับโครงสร้างการต่อสู้ทางการเมือง กล่าวคือเมื่ออำนาจการต่อรองของประชาชนสูงขึ้น มีพรรคการเมืองที่เป็นตัวแทนของชนชั้นล่างอย่างมีนัยยะสำคัญ ก็จะทำให้

สวัสดิการพัฒนามากขึ้น และสวัสดิการที่มีระดับความเป็นสินค้าต่ำ หรือเป็นมิตรกับประชาชนสูงก็จะส่งเสริมเสรีภาพประชาชนไปพร้อมกัน (Marshall & Bottomore, 1992)

ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองกระแสต่อสู้ของภาคประชาชน ขบวนการแรงงานนำสู่การสร้างชนทามติสังคมประชาธิปไตยในกลุ่มประเทศยุโรปตะวันตกและสหรัฐอเมริกา ขณะเดียวกันทศวรรษ 1970-1980 การเสื่อมถอยของขบวนการแรงงานนำสู่การพยายามในการลดสิทธิสวัสดิการ เพื่อเอื้อต่อการสะสมทุนของกลุ่มทุนมากขึ้น ที่มีลักษณะข้ามชาติและอาศัยกลุ่มทุนการเงินเพื่อสนับสนุนการขยายตัวและการปล้นชิงอย่างไร้ขอบเขตมากขึ้น กลุ่มทุนเสรีนิยมใหม่ทำให้รัฐสวัสดิการเหมือนเป็นความฝันของคนรุ่นเก่า ที่ไม่สอดคล้องกับความก้าวหน้าของการผลิตในยุคปัจจุบัน และทุกคนสามารถอยู่ได้โดยไม่ต้องมีรัฐสวัสดิการ สิ่งที่เกิดขึ้นคือความพยายามในการลบล้างแก้ไขรัฐสวัสดิการถ้วนหน้า (Harvey, 2007) ไม่ว่าจะเป็นการปรับเปลี่ยนสู่แนวทางที่สามหรือการเพิ่มให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมหรือแม้กระทั่งการนำกลุ่มทุนเข้ามาจัดสวัสดิการโดยตรงเช่น กลุ่มทุนประกันและกลุ่มทุนโรงพยาบาลเอกชน หรือกลุ่มทุนด้านการเงินต่าง ๆ ในเวลาสามสิบปีของลัทธิเสรีนิยมใหม่ผลปรากฏชัดว่าความเหลื่อมล้ำขยายตัวออก และล้มเหลวในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์โดยรวมโดยสิ้นเชิง ขณะที่รัฐมุ่งเน้นเฉพาะการเก็บตกกลุ่มคนที่จนที่สุดเพื่อประหยังบประมาณและการลดฐานภาษีของกลุ่มคนรวยในสังคม ซึ่งนำสู่ส่วนถัดไปถึงลักษณะสวัสดิการแบบพิสูจน์ความจนที่ถูกนำกลับมาภายใต้แนวคิดเสรีนิยมใหม่และวินัยทางการคลัง (Regilme, 2014)

รากฐานความคิดพิสูจน์ความจน จากการเก็บตกในระบบจารีต และพัฒนาการในกระแสเสรีนิยมใหม่

การจัดสวัสดิการแบบเก็บตกคือเครื่องหมายการค้าที่สำคัญในระบบทุนนิยม นับตั้งแต่การพัฒนาทุนนิยมอุตสาหกรรม เมื่อความเหลื่อมล้ำระหว่างผู้ประกอบการและผู้ใช้แรงงานมากขึ้นตามลักษณะสำคัญของระบบทุนนิยมที่ไม่ได้ออกแบบเพื่อการโอบอุ้มทุกคน ดังนั้นการผลิตซ้ำที่นอกเหนือจากระบบการจ่ายค่าจ้างที่ไม่เพียงพอต่อชีวิตพื้นฐาน จึงถูกพัฒนาขึ้นมาเป็นระบบการสงเคราะห์ซึ่งไม่กระทบต่อวิถีการสะสมทุนและการแสวงหากำไรของผู้ประกอบการ ระบบสงเคราะห์นี้มีต้นทุนและคุณภาพต่ำ พยายามแยกปัจเจกชนออกจากการรวมหมู่ต่อสู้ พร้อมทั้งจำกัดจินตนาการในการเปลี่ยนแปลงแบบรวมหมู่ (Wacquant, 2009)

ระบบพิสูจน์ความจนถูกแทนที่โดยระบบถ้วนหน้า (Universality) มากขึ้นในประเทศที่มีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่เข้มแข็ง มีพรรคการเมืองของชนชั้นล่าง และประชาธิปไตยที่เปิดกว้าง ในช่วงกลางศตวรรษที่ 20 เหตุผลหลักคือ การท้าทายต่อระบบราชการมากขึ้นการเรียกร้องประสิทธิภาพ ระบบการพิสูจน์ความจนให้อำนาจแก่ระบบราชการในการตัดสินใจว่าใครควรได้สวัสดิการ พร้อมกับการที่กลุ่มผู้ที่ถูกกดขี่มีอำนาจมากขึ้น แล่นแบ่งคนรวย-คนจนด้วยความเวทนามักจางหายไป (Hort, 1990) พร้อมกับอิทธิพลของศาสนาที่ถูกท้าทาย ระบบถ้วนหน้าแสดงให้เห็นว่าเป็นระบบที่แก้ไขความเหลื่อมล้ำได้ดีกว่า และสร้างการเติบโตแบบโอบอุ้ม (Inclusive Growth) ดังนั้น ระบบการพิสูจน์ความจนจึงเสื่อมความนิยมทั้งในทางการเมือง และไม่สอดคล้องกับการสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจที่จำเป็นต้องอาศัยอำนาจการบริโภคในวงกว้างในศตวรรษที่ 20 ซึ่งเมนูนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจการเมือง ในศตวรรษที่ 20 แม้กับกลุ่มประเทศโลกที่ 3 ก็ยังเป็นแนวคิดถ้วนหน้ามากกว่าการพิสูจน์ความจนเป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็น ระบบไฟฟ้า ประปา มหาวิทยาลัย ที่มีราคาถูกลงและกระจายตัวสู่ระดับภูมิภาคมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม ความพยายามของกลุ่มนักเศรษฐศาสตร์ที่นิยมตลาด ไม่ว่าจะเป็น Fredrich Hayek (2005) หรือ Milton Friedman ซึ่งมีความพยายามตั้งแต่ช่วงยุค 1960 ในการสร้างคำอธิบายว่าการที่รัฐ

จัดระบบการดูแลในลักษณะถ่วงหน้าคือการบิดเบือนกลไกตลาดและคือการทำลายประสิทธิภาพของปัจเจกชน George Stigler, Karl Popper, Michael Polanyi และ Luigi Einaudi. นับเป็นปัญญาชนและนักการเมืองกลุ่มเล็กๆ ที่ผลักดันแนวคิดเสรีนิยมใหม่ วินัยทางการคลัง การต่อต้านการผูกขาด รวมถึงการกลับมาของระบบบริจาคนในระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ (Mirowski & Plehwe, 2015) การขับเคลื่อนประเด็นเหล่านี้ขยายตัวอย่างช้าๆ นอกแวดวงทางด้านนโยบายและเศรษฐกิจ แทรกซึมในแวดวงวิชาการ ปรัชญา กระทั่งวิกฤติเศรษฐกิจในช่วงทศวรรษ 1970 แนวคิดเสรีนิยมใหม่ก้าวขึ้นมาเป็นนโยบายหลักของพรรคการเมืองแนวอนุรักษนิยมของชนชั้นนำดังที่ปรากฏในงานของ Hayek ที่พยายามอธิบายว่าการสร้างรัฐสวัสดิการคือเส้นทางสู่ความเป็นทาสและลดอำนาจของปัจเจกชน (Hayek, 2005) ดังจะเห็นได้ว่าเป้าหมายหลักคือการทำลายระบบถ่วงหน้าภายใต้คำขวัญของลัทธิเสรีนิยมใหม่ ไม่ว่าจะเป็น “ประสิทธิภาพ” “วินัยทางการคลัง” “สร้างแรงจูงใจในการทำงาน” “เสรีภาพในการเลือกชีวิตตามความสามารถ” ลักษณะเช่นนี้ทำให้เรื่องความเป็นธรรมหรือความเหลื่อมล้ำ ถูกโยนกลับไปให้ปัจเจกชน และผลักดันให้การรับผิดชอบโดยรัฐน้อยลงพร้อมกับ นโยบายการลดภาษีให้แก่กลุ่มทุนขนาดใหญ่ และการแปรรูปรัฐวิสาหกิจเพื่อให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น เป็นที่แน่นอนว่าเมื่อความเหลื่อมล้ำมากขึ้นจากนโยบายดังกล่าว การควบคุมสังคมผ่านค่านิยมทางจารีตก็ตามมา ในทศวรรษ 1990 พรรคการเมืองฝ่ายซ้ายและชาวต่างชาติยอมรับแนวนโยบายเสรีนิยมใหม่ การรื้อฟื้นสวัสดิการสังคมแบบระบบกึ่งอาสาสมัครถูกพัฒนาขึ้น รวมถึงลำดับขั้นของสวัสดิการที่มากขึ้นผ่านภาคเอกชน (Muuri, 2010)

ความคิดวินัยทางการคลัง ความเป็นวิทยาศาสตร์ หรือเศรษฐศาสตร์เชิงปริมาณกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความชอบธรรมต่อการจำกัดการใช้จ่ายของภาครัฐ รวมถึงอิทธิพลของการวิจัยการตลาดที่เข้ามาในการกำหนดนโยบายสาธารณะส่งผลให้การใช้แนวทางสวัสดิการแบบ “ฟุ้งเป้า” โดยมองประชาชนเป็นผู้บริโภคสินค้ามากกว่า การเป็นพลเมืองผู้มีสิทธิสวัสดิการขั้นพื้นฐานที่เท่าเทียม ลักษณะเช่นนี้จึงพ้องกับแนวทางของแนวคิดเสรีนิยมใหม่โดยการจัดนโยบายที่ถูกต้องให้แก่กลุ่มที่ต้องการ เพื่อลดการตัดสินใจทางการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ด้านหนึ่งคือการทำระบบราชการให้เล็ก แต่ในอีกด้านหนึ่งทำให้ชีวิตทางการเมือง การมีส่วนร่วมต่อนโยบายสาธารณะหดสั้นลงและเป็นการเพิ่มอำนาจให้แก่กลุ่มเทคโนโลยีและ “ประสิทธิภาพ” กลายเป็นพระเจ้าองค์ใหม่ ในแง่หนึ่งจึงเสมือนว่าหาก “แผนที่ความยากจน” ที่กำหนดโดยฐานข้อมูลที่ครบถ้วนผ่านเทคโนโลยีที่ทันสมัย ระบุว่าคนจนอยู่ที่ไหนและต้องการอะไร มีอาชีพแบบไหน ก็ไม่จำเป็นต้องมีระบบถ่วงหน้าอันฟุ้งเพื่ออีกต่อไป สวัสดิการสำหรับคนแก่ยากจนก็พึงได้รับไม่เท่า สวัสดิการสำหรับคนแก่ชนชั้นกลางก็คือการลดหย่อนภาษี สวัสดิการสำหรับคนแก่ที่ร่ำรวยก็คือส่วนลดตัวเครื่องบิน จะมีประโยชน์อะไรที่จะต้องมีการบำนาญถ่วงหน้าที่จะเงินเดือนพื้นฐานให้ทุกคนเท่ากัน ในเมื่อคนมีความต้องการที่แตกต่างกัน และการจัดสวัสดิการแบบฟุ้งเป้านั้นนอกจากเป็นการประหยัดงบประมาณแล้วยังสามารถทำให้ภาครัฐกิจสามารถเติบโตได้มากขึ้นด้วย แต่ในอีกด้านหนึ่งก็ก่อให้เกิดลำดับขั้นของสวัสดิการ และความเหลื่อมล้ำที่มากขึ้นท่ามกลางการเติบโตของเศรษฐกิจที่กลุ่มทุนเข้ามามีส่วนในการจัดสวัสดิการมากขึ้น

รากฐานความคิดระบบถ่วงหน้า และการท้าทายต่อแนวคิดเสรีนิยมใหม่

ระบบถ่วงหน้าถูกพัฒนาขึ้นมาพร้อมกับหลักการสิทธิพลเมือง และแนวคิดสังคมประชาธิปไตยในการสถาปนาอำนาจของชนชั้นแรงงานอันเป็นฐานรากสำคัญในการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางชนชั้นในระบบทุนนิยมช่วงกลางศตวรรษที่ 20 โดยหัวใจสำคัญคือการสถาปนาแนวคิดที่จัดการต่อความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นก่อนหน้านี้ โดยสามารถพิจารณาแง่มุมของระบบถ่วงหน้าได้ดังนี้ (Lenard, 2012)

1. **ฐานความคิดทางเศรษฐกิจ** แนวคิดถ่วงหน้ามีรากฐานจากแนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองแบบเคนส์ คือการเน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจผ่านซีกอุปสงค์ หรือการบริโภคของคนในสังคม ดังนั้นระบบการเพิ่มอำนาจการบริโภคในวงกว้างที่มีประสิทธิภาพโดยตรงก็คือระบบการวางสวัสดิการที่ผู้บริโภคส่วนมากจะสามารถมีกำลังซื้อได้โดยตรงเพื่อส่งผลต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจผ่านการพิจารณาแนวคิดตัวทวิคูณทางเศรษฐกิจ หรือการกระตุ้นเศรษฐกิจของภาครัฐได้ก่อให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจด้านใดบ้าง เช่นการที่มีเงินค่าเลี้ยงดูเด็กสำหรับทุกครอบครัว ทำให้การบริโภคด้านใดที่มีมากขึ้น การวางแผนชีวิตจากที่เป็นระบบมากขึ้น มีงานวิจัยซึ่งพิจารณาว่าระหว่างเงินที่ได้เป็นครั้งคราวตามโอกาสต่าง ๆ กับสวัสดิการที่มีความแน่นอนตามช่วงอายุการใช้เงินในลักษณะสวัสดิการถ่วงหน้าที่ได้คาดเดาได้ว่าจะได้ตามสิทธิพื้นฐาน การใช้เงินในแบบหลังจะเป็นระบบแบบแผนและตรงกับความต้องการมากกว่าการได้เงินหรือสวัสดิการที่ไม่มีความแน่นอน (Thammaboosadee, 2017)

2. **ฐานความคิดทางสังคม** การนำการวิจัยทางการตลาดเพื่อกำหนดนโยบายสาธารณะเป็นที่นิยมในทศวรรษ 1990 อันเป็นส่วนขยายที่สำคัญของแนวคิดเสรีนิยมใหม่ นำโดย Anthony Giddens (2001) ซึ่งเสมือนหนึ่งว่าการสร้างรัฐสวัสดิการถ่วงหน้าเป็นเรื่องของฝันอุดมคติที่หมดเชื้อเพลิง ไม่สามารถใช้ได้จริงต้องประนีประนอมกับกลไกตลาด ภายใต้คำอธิบายว่าการจัดสวัสดิการที่มีประสิทธิภาพคือการจัดให้เฉพาะ “กลุ่มที่ต้องการ” และใช้วิธีคิดแบบธุรกิจเข้ามาดำเนินการ อย่างไรก็ตามปัญหาที่เกิดขึ้นในเวลาสามสิบปีของการใช้ การวิจัยการตลาดนำนโยบายสาธารณะได้พิสูจน์ให้เห็นว่า เกิดความเหลื่อมล้ำมากขึ้น กล่าวคือกลุ่มคนรวยที่สุดได้ทรัพยากรมากมายภายใต้ ฐานความคิดการเปิดเสรีและสร้างสังคมที่มีประสิทธิภาพ กลุ่มคนที่จนที่สุดได้สวัสดิการเพียงเพื่อกันตาย ผ่านกลไกการพิสูจน์ต่าง ๆ การพัฒนาเทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อการจัดสวัสดิการแบบพิสูจน์สิทธิไม่ได้ทำให้ความเหลื่อมล้ำหายไป แต่กลับเพิ่มภาพประทับจำต่อความยากจน อาทิ เทคโนโลยีพิสูจน์ความจนผ่านแผนที่ความจนและภาพถ่ายทางอากาศ ที่พยายามใช้ “หลังคาบ้าน” เป็นตัวชี้วัดความจนที่พึงได้สวัสดิการ หรือ บัตรสวัสดิการแห่งรัฐของไทย ที่ยืนยันลักษณะการพิสูจน์สิทธิที่เข้มงวดและสร้างกระแสกดดันว่า “คนจน” ควรเจียมตัวและไม่พึงใช้ชีวิตที่หรูหราหรือเทียบเท่าชนชั้นกลาง “แต้มสังคม-Social Credit” ในจีนก็เป็นลักษณะที่ยืนยันว่าการพัฒนาของเทคโนโลยีไม่ได้มีผลโดยตรงต่อการพัฒนาระบบสวัสดิการ เป็นเพียงการยืนยันว่าสวัสดิการถ่วงหน้าเป็นสิ่งฟุ่มเฟือย ระบบแต้มสังคมเปิดโอกาสในการควบคุมการบริโภคและการใช้ชีวิตของคนโดยคนที่มียุติกรรมที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของรัฐเท่านั้น ที่พึงได้ (Lee, 2019) อย่างไรก็ตามระบบพิสูจน์ความจนได้สร้างการแบ่งแยกในสังคม การสูญเสียตัวตน และการรู้สึกว่าการอยู่ในสังคมเดียวกัน อันตรงข้ามกับระบบถ่วงหน้า การที่คนในสังคมอยู่ในระบบเดียวกันเผชิญปัญหาและข้อจำกัดของระบบสวัสดิการเดียวกันย่อมทำให้เกิดความรู้สึกการอยู่ในสังคมเดียวกัน สิ่งนี้คือหัวใจของการพัฒนาและรักษาระบบสวัสดิการเพราะระบบถ่วงหน้าได้ทำให้เกิดความรู้สึกว่าสวัสดิการไม่ใช่ของสำหรับคนจนเท่านั้น ไม่ใช่สิ่งที่เป็นเรื่องชั่วคราวชั่วคราว แต่เป็นสิ่งที่คงทนฝังรากในฐานะสิทธิพื้นฐานของประชาชน (Soss, Fording, & Schram, 2011)

3. **ฐานความคิดทางการเมือง** (Wendy, 2015) ได้ชี้ให้เห็นถึงกระบวนการที่ลัทธิเสรีนิยมใหม่ได้ทำให้ประชาธิปไตยไร้ความหมายผ่านการสร้างความเหลื่อมล้ำมหาศาลของลัทธิเสรีนิยมใหม่ เช่นเดียวกันกับ Colin Crouch, (2014) ซึ่งระบุว่าลักษณะการเพิ่มอำนาจทุนในทุกมิติภายใต้คำว่าประสิทธิภาพและการสร้างลำดับชั้นในระบบสวัสดิการยิ่งทำให้มนุษย์ย้อนกลับไปในอนสมัยที่จะรู้จักกับประชาธิปไตยเสียอีก เมื่อพิจารณาแล้วการจัดระบบสวัสดิการถ่วงหน้าถูกทบทวนอีกครั้งในฐานะหนทางการสร้างคืนประชาธิปไตยแก่สังคมที่ถูกทำลายลงจากอิทธิพลของแนวคิดเสรีนิยมใหม่ หลักฐานเชิงประจักษ์ปรากฏชัดที่ ระบบถ่วงหน้าสามารถลด

ความเหลื่อมล้ำได้โดยตรง และประเทศที่ใช้ระบบถ่วงหน้าเป็นหลักมีแนวโน้มที่ประชาชนจะมีเสรีภาพในการปฏิสัมพันธ์ทางการเมือง เลื่อนลำดับชั้นทางสังคม ไม่ถูกกักขังด้วยชาติกำเนิด อันเป็นเงื่อนไขให้มีความหลากหลายของชนชั้น เพศสภาวะ ชาติพันธุ์ ในกลุ่มการเมืองที่มีอำนาจในการกำหนดนโยบายของประเทศ ซึ่งสาเหตุหลักก็คือการที่ประชาชนทุกคนได้รับสิทธิพื้นฐานที่เท่ากัน สวัสดิการถ่วงหน้าที่วางคุณภาพที่เท่าเทียมกันในระดับสูง ทั้งด้านสาธารณสุข การเลี้ยงดูเด็ก การศึกษา ขนส่งสาธารณะ ตลอดจนบำนาญที่เท่าเทียมกัน ไม่ได้มีการจัดลำดับชั้น นอกจากเสรีภาพในการใช้ชีวิตที่เท่าเทียมแล้ว ความรู้สึกการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม การไม่แบ่งแยก ความเชื่อใจ และความอดกลั้นระหว่างกันที่ระบบสวัสดิการถ่วงหน้าสร้างก็นับเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างประชาธิปไตยที่เข้มแข็งทั้งทางการเมือง-กฎหมาย รวมถึงวัฒนธรรมการเมืองแบบมีส่วนร่วม

สรุป

ข้อถกเถียงความเป็นธรรมระบบถ่วงหน้า และระบบพิสูจน์สิทธิ

ณ ปัจจุบันไม่มีระบบสวัสดิการในระบบทุนนิยมประเทศใดที่ใช้ระบบสวัสดิการเพียงอย่างเดียวเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ การเลือกใช้ระบบใดย่อมสะท้อนความสัมพันธ์เชิงอำนาจในแต่ละสังคม การต่อสู้ต่อรอง ซึ่งย่อมมีผลต่อความสัมพันธ์ทางสังคมเมื่อมีการจัดสวัสดิการในรูปแบบที่แตกต่างกัน โดยสรุปตารางได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงสาระสำคัญความแตกต่างระหว่างสวัสดิการถ่วงหน้าและสวัสดิการแบบเก็บตก

	สวัสดิการแบบถ่วงหน้า	สวัสดิการแบบพิสูจน์สิทธิ
การเมือง	ความเสมอภาคทางการเมืองและเศรษฐกิจเป็นเรื่องเดียวกัน	แยกการเมืองออกจากเศรษฐกิจ ไม่จำเป็นต้องเป็นประชาธิปไตย
เศรษฐกิจ	การวางแผนชีวิตมากขึ้น การบริโภค การสร้างแรงงานสร้างสรรค์ ลดความเหลื่อมล้ำด้วยภาษีอัตราก้าวหน้า	ประสิทธิภาพของใช้จ่ายเงิน รักษาวินัยทางการคลัง ลดภาษีสร้างการเติบโตของทุน การขยายตัวของกลุ่มทุนการเงินและประกัน
สังคม	สำนึกแบบรวมหมู่การรับผิดชอบร่วมกันในสังคม	สร้างสำนึกปัจเจกชนรับผิดชอบตัวเอง
เทคโนโลยี	เทคโนโลยีเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและลดความเป็นสินค้าของสวัสดิการ	เพื่อประสิทธิภาพของการใช้งบประมาณและการพิสูจน์สิทธิหรือสนับสนุนให้สวัสดิการสามารถกลายเป็นสินค้าได้มากขึ้นในระดับบน

ข้อถกเถียงของบทความนี้คือรากฐานความคิดของระบบสวัสดิการถ่วงหน้า และระบบพิสูจน์ความจน โดยบทความได้พยายามแสดงให้เห็นว่า ระบบพิสูจน์ความจนที่ปรากฏในปัจจุบันมีรากฐานมาจากแนวคิดเสรีนิยมใหม่ แม้จะมีหน่ออ่อนมาจากจารีตทางศาสนาที่เคยมีมาผ่านระบบสงเคราะห์ แต่เป้าหมายสำคัญคือการจำกัดงบประมาณนโยบายสาธารณะ การแยกส่วนการรับผิดชอบทางสังคม รวมถึงการจัดลำดับชั้นของสวัสดิการตามมูลค่าแลกเปลี่ยน เทคโนโลยีที่ก้าวหน้าที่ถูกนำมาใช้แม้จะทำให้ระบบราชการในการพิสูจน์ความจนมีขนาดเล็กลง แต่ก็ส่งผลให้สวัสดิการถูกจำกัดลงเฉพาะกลุ่มมากขึ้น และแนวโน้มในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำกลับล้มเหลว ความเป็นธรรมที่เกิดขึ้นกลายเป็นเพียงประชาธิปไตยของคนร้อยละ 1 เท่านั้น

เมื่อผู้คนไม่สามารถเมืความมั่นคงในชีวิตพอที่จะมีปฏิสัมพันธ์หรือมีส่วนร่วมทางการเมือง (ษัษฐรัมย์ ธรรมบุษดี, 2561) ขณะที่ระบบถ้วนหน้ามีพัฒนาการควบคู่กับการสถาปนาแนวคิดรัฐประชาธิปไตยสมัยใหม่ ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดสิทธิพลเมืองที่ไม่เลือกปฏิบัติ การลงคะแนนเสียงที่เสมอภาคกันระหว่างเพศ แต่การพัฒนาของระบบถ้วนหน้าก็อาศัยความเฉพาะของพื้นที่เพื่อสร้างระบบสวัสดิการถ้วนหน้าในมิติต่าง ๆ ระบบแบบถ้วนหน้าประสบความสำเร็จในการสร้างความเป็นธรรมทางสังคมในระบบทุนนิยม ผ่านการกระจายทรัพยากรทางเศรษฐกิจ แม้ในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 การพยายามผลักดันแนวคิดเสรีนิยมใหม่เพื่อบั่นทอนสวัสดิการถ้วนหน้าจะเกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง แต่ในปี 2020 ทั้งปรากฏการณ์เชิงประจักษ์และคำอธิบายเชิงทฤษฎีว่าการใช้ระบบพิสูจน์ความจนประสบความสำเร็จในการคืนความเป็นธรรมทางสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งวิกฤติโรคระบาด Covid-19 ที่สร้างเผยความเหลื่อมล้ำให้ปรากฏชัดเจนนมากขึ้น (Soranyi, 2020) การพยายามตั้งคำถามถึงกระบวนการสร้างรัฐสวัสดิการถ้วนหน้าควรบ่งชี้ว่าควบคู่กับความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจจึงกลับมาอีกครั้งทั้งในแวดวงวิชาการ และการศึกษานโยบายสาธารณะแทนที่ระบบพิสูจน์ความจนที่เป็นกระแสหลักของการจัดนโยบายสาธารณะในรอบกว่าสามทศวรรษที่ผ่านมา

ดังนั้น สิ่งที่ผู้ศึกษาเรื่องสวัสดิการร่วมสมัยจำเป็นต้องอย่างยิ่งในการทำความเข้าใจต่อปัญหาที่เกิดขึ้นจากระบบสวัสดิการแบบเก็บตกว่าได้สร้างความเหลื่อมล้ำและถอยห่างออกจากการสนับสนุนประชาธิปไตย ขณะที่สวัสดิการแบบถ้วนหน้าแม้จะถูกขัดขวางและถูกทำให้เสมือนเป็นสิ่งที่ยากและเป็นไปไม่ได้แต่การได้มาซึ่งสวัสดิการถ้วนหน้าย่อมเป็นการวางเงื่อนไขที่ดีกว่าสู่ประชาธิปไตยและความเสมอภาคทางสังคมตลอดจนการสร้างการต่อสู้แบบรวมหมู่ไม่แยกขาดกันในสังคม การมองข้ามปรากฏการณ์ตามที่ได้เรียบเรียงมาอาจนำไปสู่การตีความเสรีนิยมใหม่ ที่ทำให้การพัฒนาสวัสดิการวนอยู่กับความไม่ก้าวหน้าต่อไป

แหล่งทุน

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการพัฒนาเครือข่ายขับเคลื่อนสังคมเพื่อความเป็นธรรมและสุขภาวะกลุ่ม WE สนับสนุนโดยมูลนิธิปริดี เกษมทรัพย์ และสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.)

บรรณานุกรม

- Althusser, L. (1969). *For Marx*. Harmondsworth, Middlesex: Penguin.
- Backpack_Journalist บณทิติเตอร. (2561, October 18). Retrieved March 3, 2021, from Twitter website: https://twitter.com/Backpack_TPBS/status/1052821345761865728
- Crouch, C. (2014). Democracy at a TTIP'ing point: Seizing a slim chance to reassert democratic sovereignty in Europe. *Juncture*, 21(3), 176–181.
- Esping-Andersen, G. (1990). *The Three Worlds of Welfare Capitalism*. Princeton University Press.
- Giddens, A. (2001). *The third way: The renewal of social democracy*. Polity Press.
- Harvey, D. (2007). *A brief history of neoliberalism*. Oxford University Press, USA.
- Hayek, F. A. (2005). *The Road to Serfdom; with The Intellectuals and Socialism: The Condensed Version of The Road to Serfdom... As it Appeared in the April 1945 Edition of Reader's Digest*. institute of economic affairs.
- Hort, S. E. (1990). *Social policy and welfare state in Sweden*. Arkiv.
- Jessop, B. (2002). *The Future of the Capitalist State*. Cambridge: Polity Press.

- Korpi, W. (1983). *The democratic class struggle*. Routledge & Kegan Paul.
- Lawson, M., & Martin, M. (2018). *The Commitment to Reducing Inequality Index 2018: A global ranking of governments based on what they are doing to tackle the gap between rich and poor*. Development Finance International. <https://doi.org/10.21201/2018.3415>
- Lee, C. S. (2019). Datafication, dataveillance, and the social credit system as China's new normal. *Online Information Review*, 43(6), 952–970. <https://doi.org/10.1108/OIR-08-2018-0231>
- Lenard, P. T. (2012). *Trust, democracy, and multicultural challenges*. Penn State Press.
- Marshall, T. H., & Bottomore, T. B. (1992). *Citizenship and social class* (Vol. 2). Pluto Press London.
- Mirowski, P., & Plehwe, D. (2015). *The road from Mont Pèlerin: The making of the neoliberal thought collective, with a new preface*. Harvard University Press.
- Muuri, A. (2010). The impact of the use of the social welfare services or social security benefits on attitudes to social welfare policies. *International Journal of Social Welfare*, 19(2), 182–193.
- Soranyi, R. (2020). *Interview with Noam Chomsky: The Failure of Capitalist Logic Against COVID19*. Retrieved from <https://www.latinorebels.com/2020/05/18/chomskycovid19/>
- Soss, J., Fording, R. C., & Schram, S. F. (2011). *Disciplining the poor: Neoliberal paternalism and the persistent power of race*. University of Chicago Press.
- Thammaboosadee, S. (2017). Neoliberalism and Welfare State: The comparative case study of Thai and Nordic welfare model for migrant workers 1990-2010. *Journal of International Studies, Prince of Songkla University*, 7(2), 183–200.
- Thammaboosadee, S. (2019). After the Winter of Despair: An Awakening to the Welfare State in Thailand via Civic Movements and Political Parties in the 2019 General Elections. *SocDem Asia Quaterly*, 8(1).
- Wacquant, L. (2009). *Punishing the poor: The neoliberal government of social insecurity*. duke university Press.
- Wendy, B. (2015). *Undoing the Demos: Neoliberalism's Stealth Revolution*. 633 Vanderbilt Street, Brooklyn, New York 11218: zone books.
- วันฤทัย สัจจพันธุ์. (2522). *วรรณกรรมปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ปรัชญารัตนัย ธรรมบุษดี. (2561). *ความหมายที่ปลายรุ้ง: กระบวนการพัฒนาความมั่นคงของมนุษย์ในประเทศไทย สวัสดิการใต้วิกฤติเสรีนิยมใหม่*. วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.